

Elballagtak...

Szombaton — ím — elballagtak a gimnazisták. Szám szerint: a Radnótiból 265, a Ságváriból 135, a Tömörkényiből 208, s a Széchenyiből 131 érettségizett vágott neki reménytelten (?) a nagybetűs Életnek. E számok egyébként valamivel magasabbak, mint az előző években — ez a demográfiai hullám jele —, s több felsőoktatási intézmény szintén magasabb számban határozta meg a fölvehető hallgatók számát. Ám hogy ők miként férnek be majd az eddig is túlszűfolt előadótermekbe és szemináriumi szobákba — hát ez tényleg érdekes kérdés... Plusz üléshelyeket legföljebb az MSZMP oktatási igazgatóságának némely termei jelenhetnek majd — némely napokon... — Fotóriporterünk, **Somogyi Károlyné** felvételén szépséges „tömörkényis” hölgyek láthatók.

Négyzetgyök, mínusz egy

A Móra kollégiumban Erdély Miklós-estet rendeztek. **Beke László** és **Szöke Annamária** művészettörténészek, a „Hasbeszélő” című avantgárd folyóirat szerkesztői elemezték a nemrég elhunyt művész életművét. Az érdeklődők a közelmúltban ugyanitt láthattak Erdély filmjei közül néhányat. (Partita, Álommásolatok, Verzió, Tavaszi kivégzés.)

Erdély Miklósról azt írta egyszer egy külföldi kritikus, hogy a legnagyobb magyar filmrendező. Nem tudom megítélni, igaza volt-e a méltónak, hiszen a magyar filmgyártás és -forgalmazás nem árasztott el eddig bennünket Erdély filmjeivel. Hogy művészetét valaki megértse, nem is elég megnéznie azt a néhány filmet, amit majdhogynem „saját használatra” készített. Ismérie kell például a casseli *Dokumenta* hetvenes évekbeli konceptuális törekvései, de minimum szeretnie kell *Duchamp* redy madejait, vagy *Miró* képletszerű festményeit. A szomorú magyar valóság része, hogy a hetvenes évek hazai képzőművészeti avantgárdjáról annyira nem veszünk tudomást, hűsz éve, mintha nem is létezett volna, vagy mintha valami szegymintjes dolgot kellene takargatni. Az akkori bálkapott törekvéseket a művészettörténet felkent fogalmazói úgy elhallgatták, hogy a szélesebben vett köztudatba szinte be sem került.

Erdély Miklóst is csak egy szűk réteg ismerhette s az utókor most nyugtázhatja: élt s elment egy művész; úgy ment el közülünk, az árnyékvilágból, hogy eddig alig tudtunk róla valamit, míg ő rólunk és a

világról szinte mindent tudott. Térről, időről, folyamatokról, a teremtés világmindenséget átfogó erejéről, az időtlenséget íjesztő állandóságáról, a pillanat esetlegességéről. S mindemellett a porszemnyi szubjektum feladatáról és felelősségéről is szólt abban az életműben, amit nehéz lenne bármilyen műfaj keretei közé beszorítani. Erdély a hatvanas években olyan *happeningeket* szervezett és rendezett, melyeket legfeljebb a résztvevők emlékezete őriz: olyan akciókat, melyek akkoriban eretnekségnek számítottak. *Bódy Gábor* soha nem fogalmazott volna úgy kép-gondolatokat celluloidszalagra, ahogy rövid életében tette, ha nem látja Erdély „Új kávézó nyílt a Szamuely utcában” című filmjét. A művész bitumenből, üvegből, macszből készült *objektjeit* lelkes restaurátorok alig tudják rendbehozni, konzerválni, akcióiról készült *foiókat* most gyűjtögetik össze tanítványai, barátai. Üzenetét most próbálják átmenteni az utókornak, remélve, hogy a kiállítás-megnyitók protokollszagú közönségének soraiban vannak még, akik nemcsak a szépen bekeregetett képeket szeretik. Hanem esetleg az olyan installáció-műveket is, mint Erdély

„hadititok”-ja, ami ilyeneket üzen a befogadónak: „*A hadititok fontosabb, mint amire vonatkozik és sokkal fontosabb annál, mint aki ismeri.*” De azt is tudta ez a furcsa, filozófusművész, hogy a *teremtő csak a teremtés által jöhet létre, s hogy az alkotás visszahat alkotójára.* Valamint azt is mondta egyszer barátainak, ha minden pillanatot egy *hibának* fogunk föl, akkor arra törekedjünk, hogy azt mindig képesek legyünk kijavítani. Kiszámította, hogy ha minden ember csak két másik embernek mond el valamit, *harminchat lépésben* az egész emberiséget lehet értesíteni egyes fontos dologról. Hagyatékában két *filmforgatókönyvet* találtak, melyek önmagukban is irodalmi értékek, körülbelül négy estét betöltő *játszófilmeket* hagyott az utókorra, néhány olyan *diaképet*, mely önmagában is műalkotás lehetne. (Egyiken például *Birkás Ákossal és Hegyi Lóránddal* készítenek „demokratikus” képet.) És hátrahagyott még sok száz *festményt* és *grafikát*, melyeknek címeiből is kiderül, milyen széles spektrumban mozgott ez a senkihez sem igazán hasonlítható, a vizuális kultúra szinte minden területén oly otthonosan mozgó művész. Íme két példa: egyik a játékosan fecsegő, ám az idő múlását komolyan vevő ember felkiáltása: „*Te jó isten, már háromnegyed kettő!*”, a másik csupán ennyi: „*Négyzetgyök, mínusz egy.*”

Pacsika Emília

Pünkösödölő helyett

kicsit átértékelte ünnepeinket, úgy is mondhatnám, kicsit utánaigazította a XX. századi gondolkodásnak. Így pünkösöd a magyar nép egyik legszebb, valaha kétnapos ünnepe, most már csupán a húsvéti ünnepkör lezárását jelenti. Régen ilyenkor zengett a templom az énekszótól. Mostanában hiába jönnek el ezen is egy ilyen vasárnapon, a miséken szinte csak a kántor énekel.

— Megváltozott a hívek viselkedése a templomban?

— Régen a templomi együttlét, a tömegélmény erőt adott az embereknek. Főleg a falvakban volt ez így, ahol mindenki ismerte egymást. Itt a városban a vallásos emberek évtizedekig nyakukat behúzára jártak a templomba. Figyelték, vajon ki látja meg őket, nem lesz-e bajuk a dologból?

— S most, hogy lazul a szórítás...?

— A városi ember nagyon zárkózott lett, nehezen tud ki nyílni az ünnepre. Sokan eljárnak az istentiszteletekre, de az az érzésem, a szertartásban sem tudnak igazán részt venni. Főleg a fiataloknál tapasztalom ezt, passzívan szemlélődnek, kicsit kívülről figyelik az egészet.

— Hiszen eddig szinte csak „kötelező” megmozdulásokon vehettek részt...

— Igen, ha nincs lelki azonosulás az ünnep tartalmával, akkor nem jön létre igazi élmény. Az együtténekléshez sem elég az éneket ismerni, belső indíttatás is kell. Hozzánk sok Erdélyből menekült ember jár, irántuk az itt élőkben is igen nagy a szolidaritás. Ezért vasárnaponként mindig

Álarcosbál — még kétszer

Új szereplőkkel adja *Verdi* művét a Szegedi Nemzeti Színház operatársulata — négy alkalommal. Az elmúlt pénteki előadáson *Misura Zsuzsa* (Amelia), *Vajda Juli* (Oszkár), *Juhász József* (Richard) kapta a legnagyobb tapsot a közönségtől. *Németh József* énekelte Renét, *Erdélyi Erzsébet* volt Ulrika, a jósnő, *Egri László* Silvano az összeesküvők, *Samuel és Tom: Kenesey Gábor*

és *Szakály Péter*, a bíró *Huszár Ferenc*, *Amelia* szolgálja *Fekete Imre*. *Oberfrank Géza* kiváló művész, főzeneigazgató rendezte az *Álarcosbált* (a fordítás is az ő munkája). A díszletet *Varga Mátyás*, a jelmezeket *Molnár Zsuzsa* tervezte, közreműködött a színház énekkara (karigazgató *Gyüdi Sándor*), balettagyüttese (koreográfus *Ábrahám Anikó*) és a Szegedi Szimfonikus Zenekar.

A második előadás szombaton volt, a főszerepekben pedig „váltás”: *Réti Csaba* énekelte Richardot, *Gurbán János* Renét. A harmadik előadás ma, hétfőn este lesz a nagyszínházban: ismét *Juhász Józsefet* hallhatják a gróf szerepében, Renét *Gurbán János* lesz. Az *Álarcosbált* még szerdán láthatják. Valamennyi előadás karmestere: *Cser Miklós*. (Kritikát a pénteki számunkban közlünk.)

„Visszavarázsolni a színházi műhely légkörét

Premier előtt: Antigoné

Kedden este 8 órakor bemutató a Kisszínházban: Szophoklész *Antigonéját* stúdiószínházi vállalkozás formájában láthatjuk. A vállalkozók: Kovács Kristóf rendező, és tizenegy színész munkatársa. Az *Antigoné* — remélik — csak a kezdet. Szeptembertől úgynevezett műhelyelőadások keretében szeretnék rendszeresen játszani a középiskolásoknak más „kötelező” drámákat is, s az előadások után közösen — irodalomtanár, diákok, színészek — elemezni a darabot, s beszélgetni mindarról, amiről egy hagyományos irodalomóra keretében talán nem is lehet.

*

— Mit jelent számotokra ez a lehetőség? — kértem a darab rendezőjét.

— Tiszán művészi vállalkozásról van szó. Nem zárkozunk el persze azelől, hogy a jövőben esetleg mecénásokat keressünk vagy találjunk, de ezt most igazán zárójelben mondom. Számunkra a vállalkozás izgalmát igazán az adja, hogy e kis csapatnak ügyévé vált az előadás létrehozása. A legfiatalabbaktól (stúdiósaink) az idősebb generáció színész tagjaiig úgy érzem, mindenkit felszabadított az együttműködés lehetősége. Bizonyítani szeretnék, hogy képes a magyar színház — és mi, a „csinálói” is — elmozdulni a holtpontról és

visszavarázsolni a már-már elfelejtett színházi műhelyek légkörét. Ez ennek a színháznak is egyik perspektívája lehet az újtásra, a fejlődésre. Azon túl, hogy a főrendező ambicionálta törekvéseinket, a színészek és jómagam is természetesen „munkaköri kötelezettségeinken” túl, szinte csak éjjel, az utóbbi héten pedig éjjel-nappal próbáltunk. Ha jól belegondolunk, ez óriási rizikó, de mindannyian hiszünk benne.

— Mi motivált abban, hogy klasszikussal mutatkozzatok be?

— Először is: egy remekműről van szó, s mint minden remekmű, ez is olyan emberi és drámai értékek hordozója, amelyek minden kor emberét egyformán megérintik, s a korától determináltan aktuális tartalmat hordoznak. Másodszor: ma különösen fontos a felelősség kérdése, a deválódott fogalmak (egyén szuverenitása, család) vákuumban az értékújratérítés erőfeszítéseire irányítani az emberek figyelmét. Arra, hogy az élet a maga végtelenségéből adódóan periodikusan, újra és újra rendet terem a káoszban.

Nagy Márta

Író a ketrecben

Szombaton megkezdődött Sebeők János író „ketrecakciója” az Állatkertben: bevonult a ragadozósoron számára fölállított ketrecbe, hogy így próbálja fölhívni a figyelmet természeti értékeink pusztulására, arra, hogy kizsákmányoljuk a természetet. A Médium című, szenzációs könyv írója a világ nagy állatkertjeibe is el akar jutni, hogy mindenkit figyelmeztessen.

Egyetlen tőkének: a szürkeállomány

Magyar Tehetséggondozó Társaság alakult Szegeden

Szombaton megalakult Szegeden a Magyar Tehetséggondozó Társaság a Forrás gyógyüdülőben. A 85 tagot számláló egyesület létrejöttét a G-2000 elnevezésű, ez év márciusában hivatalosan is bejegyzett Tudományos Tehetségkutató és Gondozó Alapítvány szorgalmazta. Az alapítvány nevében szereplő „G”-betű a géniuszra utal. Az alapítvány céljai közé tartozik, hogy felkarolja a tehetséges fiatalokat, külön figyelmet szentelve azokra a gyerekekre, akik a hátrányos helyzetük miatt nem érvényesülhetnek megfelelően. *Farkas Katalin*, a Csongrád Megyei Pedagógiai Intézet igazgatója, az alapítvány kuratóriumának tagja a társaság céljairól tájékoztatva elmondta azt is: országos adatbázist hoznak létre az a szándékkal, hogy felkutatják és gondozzák a potenciálisan tehetséges gyerekeket.

A társaság elnökségének elnökévé *Gefferth Évát*, a Magyar Tudományos Akadémia pszichológiai intézetének munkatársát választották meg.

Royal kávéház

A zene vonzásában

...él a Szőkefalvi-Nagy Katalin — Meixner Mihály házaspár. Számukra a muzsika hivatás és a hobbi szerencsés találkozása: a művésznő a Madrigálkórus tagja, számos hangverseny szereplője, férje pedig a Magyar Rádió osztályvezetője. TIT-programok népszerű gazdája. Am a zene nemcsak munkát — kikapcsolódást is jelent életükben. Lemezugyűjteményük országos híré. Rendszeres látogatói a magyar és nemzetközi hangversenyéletnek, rangos zenei fesztiváloknak. Személyes jó kapcsolatban álltak állnak nagy művészekkel — szó esik majd Gardelli és Maticic barátságáról, Casalsszal, Rubinsteinnel, Hotterrel és má-

sokkal való találkozásokról. De „felbukkan” a hazai zenélet sok alakja is, Vaszyval az élen, és nem lehet tabu e zenei élet gyengékedése sem. A „konzervmuzsika”-bejártásokat élő zenélés teszi teljesé: Szőkefalvi-Nagy Katalin — Freymann Magda zongorakíséretével — dalokat énekel, s beszél majd zenei beállítottságáról, művészpályája kialakulásáról. A kávéház hagyományaihoz híven pedig a közönség is mikrofонт kap. Erre a „házmuzsikálásra” hívja ma este hat órára a Royal kávéházba Szeged művészetbarátait a háziga:

Heiner Lajos